

Motion till riksdagen 2016/17:1300

av **Jan Lindholm (MP)**

Rättvisare villkor för vinhandel

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det inte finns någon motsättning mellan att värna det alkoholpolitiska målet och att arbeta för sociala och etiska mål för de som producerar produkterna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Systembolaget bör ta ett större ansvar för arbetsrätt och andra sociala rättigheter i de länder man köper produkter från, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inom de gränser som EU sätter för Systembolagets verksamhet ska mänskliga rättigheter för de som producerar vinerna värnas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda i vilken utsträckning krav kan riktas mot även de importörer som har rätt att leverera till Systembolaget att säkerställa mänskliga rättigheter för vinarbetarna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Systembolaget ska verka för att utbudet av produkter med Fairtrade-märkning eller annan etisk och miljömässig märkning ökar i butikssortimentet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Systembolaget genom ägardirektiv bör få i uppdrag att utveckla begreppet ”andra affärsmässiga hänsyn” i sina inköpsvillkor så som i motionen anges, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Inledning

Systembolaget är tillsammans med de övriga nordiska alkoholmonopolen en av världens största återförsäljare av vin eftersom vi har monopol i Sverige. Lantarbetare på

vingårdar världen över tillhör emellertid de mest utsatta och underbetalda yrkesgrupperna. Under en studieresa till Sydafrika undersöktes villkoren för lantarbetare där. Bakgrunden till studieresan var en rapport "Ripe with Abuse. Human Rights Conditions in South Africa's Fruit and Wine Industries" (Human Rights Watch, augusti 2011) som visar att lantarbetares rättigheter kränks systematiskt i Sydafrika – det enskilda land varifrån Systembolaget köper mest vin. Omkring 13 procent av det vin som säljs på Systembolaget produceras i Sydafrika och Sverige är det tredje största exportlandet för viner från Sydafrika. Det gör att Sverige och Systembolaget har stora möjligheter att påverka villkoren för vinindustrin i landet.

Tidigare behandling

Motioner i detta ämne lämnades in såväl 2011, 2013 som 2014 och har behandlats av riksdagen men utan bifall. Efter det att motionen skrevs antog Systembolaget sin plan för arbete med en uppföljningskod för socialt ansvarstagande BSCI. Arbetet med koden sker i samverkan med de nordiska ländernas motsvarigheter till Systembolaget. Under 2013 sker de första besöken med kontroller på vingårdarna och först efter återbesök året därpå kan vi förvänta oss någon form av utvärdering för om detta arbete har något praktiskt genomslag. För mer bakgrundsinformation hänvisar vi i första hand till motion 2011/12:So332 samt till rapportering från projektet "Rättvis vinhandel".

Motivering

Under studieresan till Sydafrika, som även omfattade många möten med företrädare för ett flertal olika organisationer som arbetar med vingårdsarbetarnas villkor, bekräftades det mesta av det vi läst om i olika rapporter. Fast anställda vinarbetare som bor på vingårdarna men som utgör en mycket liten del av den totala arbetsstyrkan lever under villkor som man vågar visa upp även om fattigdomen är skrämmande för oss. En familj med två minimilöner har tillräckligt för att klara 42 procent av näringsbehovet för att en familj med tre barn. På den direkta frågan om hur man då kan överleva blir svaret oftast, vi överlever inte vi dör unga.

Ännu en studieresa har företagits av en grupp ledamöter, denna gång till Chile för att på liknande sätt undersöka villkoren för vingårdsarbetarna där. Vi kunde konstatera att förhållandena troligen är något bättre för vingårdsarbetare i Chile än i Sydafrika även om de med stor sannolikhet oftast lever under vad man brukar kalla för levnadslön. Det vill säga en inkomst som understiger den som kräva för att överleva. Fackföreningarna är tyvärr även här mycket svaga så trovärdiga och väl underbyggda uppgifter är svåra att få.

Förslag till beslut

För att inga missförstånd skall uppstå är det viktigt att påpeka att ambitionen att genom Systembolagets verksamhet påverka villkoren för vinarbetare som producerar de viner bolaget säljer i Sverige inte får äventyra monopolen. För att det inte skall råda någon

tvekan om att det alkoholpolitiska verktyget inte får äventyras för det sociala ansvarstagandet via produkterna så föreslås att riksdagen tar ett tydligt beslut om detta. Riksdagen bör därför ge regeringen till känna som sin uppfattning att det inte finns någon motsättning mellan att arbeta för etiska och sociala mål i hela produktionskedjan och att värna det alkoholpolitiska målet.

Att det offentliga genom sina totalt över 2 000 olika bolag och alla myndigheters upphandlingar har möjlighet att påverka marknaden och marknadskrafterna är oomtvistat. Regeringen kan genom ägardirektiv och riksdagen genom lagstiftning ställa krav på de statliga bolagen. Arbetet med BSCI är en bra början i Systembolagets försök att ta ett större socialt och arbetsrättsligt ansvar även om bolaget kunde ha valt ett system som involverar de fackliga organisationerna i stället. Genom att komplettera BSCI med Wieta som är en frivilligorganisation i Sydafrika och som utvecklat en uppförandekod där ett utvecklat samarbete med fackliga organisationer ingår så skulle Systembolaget förmodligen få en mer fullständig bild av verkligheten på vingårdarna.

Jan Lindholm (MP)